

NFT Sanatının Sanat Piyasasına Etkisi: Dün, Bugün, Gelecek Perspektifleri

The Impact of NFT Art on The Art Market: Yesterday, Today and Future Perspectives

Derya AYDOĞAN

Yıldız Technical University, Faculty of
Art and Design, Department of Art Man-
agement, İstanbul, Türkiye

Geliş Tarihi/Received: 20.04.2024
Revizyon Talebi/Revision
Requested: 22.07.2024
Son Revizyon/Last Revision: 06.08.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 06.09.2024
Yayın Tarihi/Publication Date: 25.09.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Derya AYDOĞAN
E-mail: deryaaydogandeniz@gmail.
com

Cite this article as: Aydoğan, D. (2024).
The impact of NFT Art on the art mar-
ket: Yesterday, today and future pers-
pectives. *Art and Interpretation*, 44,
22-31.

Content of this journal is licen-
sed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

öz

Sanat eserlerinin yegâne özelliği biricik olmasıdır. Dijital sanat, sınırsız kopyalama ve dağıtma anlamında bu temel özelliği bir anlamda yapıbozumuna uğratmıştır ve tartışmalı bir süreci getirmiştir. Değiştirilemez jeton anlamına gelen NFT (non-fungible token), tescillenebilme özelliği ile klasik sanata özgü nitelikler olan ve dijital sanatta tartışma konusu olan biriciklik ve özgünlüğü bir anlamda yeniden teslim etmiştir. NFT, özellikle son yıllarda birçok alanda gündemi meşgul etmiştir ve sanat ortamında da oldukça ön plana çıkmıştır. Zaman içerisinde NFT sanatı üretenlerin yanı sıra sanatı domine eden yapıların da bu konuya yaklaştıkları ve bir takım projeler ürettikleri, etkinlikler düzenledikleri görülmektedir. Ancak piyasada herhangi bir konuda yaratılan ilginin manipülatif olma ihtimali vardır. Sanat piyasasının da manipülasyon yönünün güçlü olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Dünya çapında çeşitli analiz şirketlerinin anket sonuçlarına ve bulgularına bakmak, daha gerçekçi bir tablo çizmek anlamında yol gösterici olabilir. Bu nedenle bu çalışmada çeşitli analiz şirketlerinin son üç yılda (2021-2023) NFT teknolojisi üzerine yaptığı istatistiklerden ortaya çıkan veriler incelenmiştir. NFT pazaryerleri ile fiziksel, sanal ve hibrit ortamlardaki NFT sergileri araştırılmış, örnekler serimlenmiştir. NFT sanatı özelindeki atılımlar ile daha somut sonuçlar veren istatistikler arasındaki ilişkiye bakılarak aradaki korelasyon değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat piyasası, tescilleme, NFT sanatı, NFT sergisi, NFT market

ABSTRACT

The individual characteristic of an art work is its uniqueness. Digital art has, in the sense, deconstructed this basic feature in terms of unlimited copying and distribution and brought about a controversial process. With its registrability feature NFT (non-fungible token) has in a sense re-delivered the uniqueness and originality which are characteristics specific to classical art and a matter of debate in digital art. NFT has occupied the agenda in many areas especially in recent years and has come to the fore in the art environment. Over time it is seen that not only those who produce NFT art, but also the structures that dominate art have approached this issue and organized events where they produced a number of projects. However there is a possibility that the interest created on any issue in the market may be manipulative. It should be taken into consideration that manipulation is strong in the art market. Looking at the survey results and findings of various analysis companies around the world can be guiding in terms of drawing a more realistic picture. Therefore, in this study the data obtained from the statistics made by various analysis companies on NFT technology in the last three years were examined (2021-2023). NFT marketplaces and NFT exhibitions in physical, virtual and hybrid environments were researched and examples were exhibited. The correlation was evaluated by looking at the relationship between the breakthroughs in NFT art and the statistics that give more concrete results.

Keywords: Art market, registration, NFT art, NFT exhibition, NFT market

Giriş

Eşi, benzeri olmayan anlamına gelen biriciklik kavramı, bir bağlam olarak ele alındığında; “örüntülerden ortaya çıkan/çıkarılan yeni” olarak düşünülebilir. Biricik, özgün, tek olarak adlandırılanlar, kendilerinden öncekilerin birleşimi, karışımı ya da farklı bir biçimde sunumdur. İçerisine her şeyi dahil eden bir karneval ortamında “kendince” var olabilmektedir.

Sanat eserlerinin yegâne, değişmeyen özelliği biricik olması olarak görülür, ayınsının ikincisi yoktur ve Dünyada tek olduğu için değerlidir. Benjamin’in (2015, s. 13-16) söylemine göre de sanat yapıtının şimdiliği ve mekandaki özgün mevcudiyeti en kusursuz yeniden üretimleri bile eksik bırakır. Çünkü bulunduğu yer, onun varlığının biricik niteliğidir. Ama teknik olarak yeniden üretimlerle birlikte bu özgün, biricik varlık kitlesel bir biçime evrilmiştir. Biriciklik, parmak izi gibi algılanabilir. Gerçek anlamdaki bir parmak izi değişmez, kişiye özeldir. Sanat eserleri ise sanatçının her üretiminde yenilenen parmak izi-

ni taşır, tekrarlanamaz, bir kereye özgüdür. Dolayısıyla bir eserin sanatçısı dahi aynı eseri yeniden üretemez. Duygular, düşünceler akışkandır, her an yenidir, her dokunuş o ana özeldir. Bu nedenle sadece o anda olan vardır, ikincisinin olması mümkün değildir.

Özgünlük açısından değerlendirildiğinde ise bir şeyin tamamen özgün olabilmesi için bir anlamda Dünyadaki ilk insan olmak gerekebilir. Dünyaya geldiğinde boş bir levha gibi olan zihin, beş duyu organından aldıkları ile donanır. Dışavurumlar, bu donanımlardan bağımsız olamaz. Zihin bir metinlerarası örüntüler yumağı gibidir, ortaya çıkarılan her şey başka şeylerin izlerini taşır. Dolayısıyla özgünlük, “benzerlerinden ayrı, biricik olma” anlamı taşısa da bu anlam, başka hiçbir şey ile benzemeyeni dile getirirse de bir sürü “başka”nın karışımından oluşmuştur. Başlı başına var olmuş tekil bir özgünlük söz konusu değildir. Asıl konu, yeniliktir. Daha önce düşünülmemiş, yapılmamış bir şekilde “yeni” nitelenmesi ile ortaya koyulandır.

Kimse Dünyada ilk insan olmadığı için -ki olsa dahi Dünya ondan önce yaratılmıştır ve yine zihni, orada gördükleri ile biçimlenecektir- biricik ve tamamen özgün olanı üretebilme gücüne sahip değildir. Yalnızca var olanların kaynaştırılması ile “yeni” olanı, birkaç sözlük anlamına göre en son edinileni; o güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olanı; tanınmayan, bilinmeyen; daha öncekilerden farklı olanı; eskisinin yerine geleni dışavurabilir.

Biriciklik ve özgünlük yönü her ne kadar farklı olsa da sanat, klasik ve genel anlamıyla bu açıdan değerlendirilir. Fakat dijital süreçte başka yapılar ve buna bağlı olarak başka düşünceler ortaya çıkmıştır. Dijital sanatın bu kapsama girip girmediği tartışma konusu olmuştur. Defalarca yeniden kopyalanabilen, sınırsız dağıtılabilen ve dolayısıyla çoğulun aynı anda sahip olabileceği bir üretim nesnesi haline gelen dijital sanat, farklı bakış açılarıyla gündemi meşgul etmiştir. Sanatın biriciklik özelliğini bir anlamda yapıbozumuna uğratmıştır ve tartışmalı bir süreci getirmiştir.

Blok zincir temelli yapılarla ortaya çıkan ve değiştirilemez jeton anlamına gelen non-fungible token (NFT), özellikle son yıllarda birçok alanda gündemi meşgul etmiştir ve sanat ortamında da oldukça ön plana çıkmıştır. Tescillenebilme özelliği ile klasik sanata özgü nitelikler olan ve dijital sanatta tartışma konusu olan biriciklik ve özgünlüğü bir anlamda yeniden teslim etmiştir. Sanat üretimlerini tekilleştirmiştir. Bu durum sanat tarihindeki üretim sürecinin evrilme noktasında önemli bir açılım yaratmıştır. Özellikle Covid-19 Pandemisinde hayat akışının durma noktasına geldiği ve sanat ortamının can çektiği bir süreçte bu teknoloji, sıçrama yaşamış, sanatta bir anlamda can suyu haline gelmiştir. İlerleyen süreçte her ne kadar baştaki etkisinde azalma meydana gelse de dijital sanattaki üretim, paylaşım, dağıtım özelliklerini kaybetmeden klasik sanattaki yapı taşlarını barındırması, yakın geleceğin sanatına yön verecek güçte olduğunu göstermektedir. Sanatın tanımlanamayan yapısı ve çoklu kimliğine aslında yeni bir kimlik şablonu eklendiği bile söylenebilir.

Zaman içerisinde NFT sanatı üretenlerin yanı sıra sanatı domine eden yapıların da bu konuya yaklaştıkları ve bir takım projeler ürettikleri, etkinlikler düzenledikleri görülmektedir. Ancak piyasada herhangi bir konuda yaratılan ilginin manipülatif olma ihtimali vardır. Sanat piyasasının da manipülasyon yönünün güçlü olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Sunulan etkinin gerçek mi yoksa dezenformasyona dayalı bir kurgu mu olduğu değerlendirilmelidir. Sonuçta dijital ortamın yanıltıcı bilgileri içeren bir sistemi vardır ve fiziksel dünyadaki somut göstergelerin yardımına ihtiyaç

duyulmaktadır. Dünya çapında çeşitli analiz şirketlerinin anket sonuçlarına ve bulgularına bakmak daha gerekçeli bir tablo çizmek anlamında yol gösterici olabilir. Bu nedenle bu çalışmada çeşitli analiz şirketlerinin son üç yılda (2021-2023) NFT teknolojisi üzerine yaptığı istatistiklerden ortaya çıkan veriler incelenmiştir. NFT pazaryerleri ile fiziksel, sanal ve hibrit ortamlardaki NFT sergileri araştırılmış; örnekler serimlenmiştir. Çalışma kapsamında NFT sanatı özelindeki atılımlar ile daha somut sonuçlar veren istatistikler arasındaki ilişkiye bakılarak aradaki korelasyon değerlendirilmiş; geçmiş, bugün ve gelecek analizi yapılmaya çalışılmıştır.

NFT Teknolojisine Genel Bir Bakış

Bir şeyin değiştirilemez olması onun Dünyada tek olmasıdır. Birbirinin aynısı olan seri üretimlerden farklı olarak tek olması, onun “değer”ini belirler. Fiziksel dünya açısından biricik olan aynı anda tek bir yerde olabilir. Bu da onun varlığını mekan ile ilişkilendirir. Berger (2019, s. 19-21), resim üzerinden verdiği örnek ile sanatın biricikliğinin bir zamanlar bulunduğu yerin biricik olmasından kaynaklandığını söyler. Resmin bir yerden bir yere taşınabildiğini ama hiçbir zaman aynı anda iki yerde birden görülemediğini ve fotoğraf makinasının fotoğrafını çektiği resmin imgesinin taşıdığı biricikliği ortadan kaldırmış olduğunu belirtir. Böylece resmin anlamının çoğaldığını ifade eder. Çünkü resim artık izleyiciye gider, başka mekanlarda orada bulunanların anlamını kendisine katar, yeni bağlar edinir. Artık özgün yapının değeri onun biricik olarak söylediklerinde değil, biricik oluşundadır ve yapıt, değeri az bulunurluğuna bağlı bir nesne olarak tanımlanmaktadır. Bu değer pazarda biçilen fiyata göre karşılaştırılır ve onunla ölçülür.

Berger'den ilhamla bu değer maddi ve/veya manevi boyutta, soyut ya da somut şekilde ele alınabileceği düşünülebilir. Değiştirilemez jeton anlamına gelen non-fungible token (NFT), tekillik konusunda dijital açıdan bir yenilik getirmiştir. Sayısız olarak kopyalanabilen ve dağıtılabilen dijital ürünlere karşılık, NFT üretimleri kendine özgüdür. Dijital sanat, koleksiyon parçaları, sanal gayrimenkul gibi pek çok şeyi temsil eden benzersiz dijital varlıklardır. Yapısından dolayı kolayca doğrulanabilen, izlenebilen ve aktarılabilen bir dijital varlığın oluşturulmasına olanak tanır. Bu da onu dijital sahiplik, doğrulama ve para kazanmak için değerli bir araç haline getirir (Razi vd., 2024, s. 2771). Bozoğlu ve Kontrat'ın (2022, s. 144) çalışmasından özetle; sanat piyasası açısından bir sertifika olarak tanımlanabilecek olan NFT, herhangi bir dijital dosyanın veri zincirine eklenmesi güvenli bir kod dizininden oluşur. NFT ile künyelenen kopya, sayısal dizini açısından diğer kopyalarından tamamen farklıdır. Künyeleme işlemi, kopyaya sayısal açıdan bir özgünlük kazandırır ve onu belli bir zamana, mekâna ve kişiye tasdikler. Tasdikleme ise biricikliğe önemli bir göndermedir; künyelenen eserin artık belirli bir emeğin karşılığında, belirli bir tarihte üretilmiş olduğu anlamına gelir. Bu nedenle NFT künyesi, klasik anlamda bir öncül eserin, orijinalin ve sanatçı emeğinin karşılığının keşfidir. Groys (2014, s. 70) açısından; “modern çağ, sürekli olarak yapayı, teknik imkanlarla üretileni ve taklit edilen geçeceği veya benzersiz, biricik olanı yeniden üretilebilirliğini (ne kadar aynısı olabilirse) ikame eder”. Bu anlamda denilebilir ki dijital sanatın getirisi olan aynısının sınırsızca yeniden üretimi yapılabilir ve NFT'nin tescillenebilme özelliği ile de benzersiz versiyonların oluşturulabilmesi sağlanabilir.

Cambridge sözlüğüne göre NFT, belirli bir dijital sanat, müzik, video vb. parçasına bağlanan; alınıp satılabilen benzersiz (kendi türünde var olan tek örnek) bir veri birimidir. NFT'ler dijital sanatın sahipliğini izler ve özgünlüğünü garanti eder (NFT, y.y.). Oxford Advanced Learner's Dictionary'e göre; dosya sahibinin kimliğinin

kanıtını içeren, şarkı veya video gibi benzersiz bir dijital dosyaya eklenmiş veri birimidir (NFT, y.y.). 2021 yılında en çok kullanılan kelimeyi belirleyen Collins Sözlüğü'ne göre ilk sırada "NFT" sözcüğü yer almaktadır (Taşkın, 2021). Collins sözlüğüne göre NFT; bir sanat eseri veya koleksiyon gibi bir varlığın sahipliğini kaydetmek için kullanılan, bir blok zincirinde kayıtlı benzersiz dijital sertifikadır (NFT, y.y.). NFT teknolojisi ile blok zincir temelli video, resim, fotoğraf, müzik gibi görsel veya işitsel benzersiz varlıklar oluşturulabilir. Dijital bir varlık olsa bile kime ait olduğunun belli olduğu bir sahiplik dosyası vardır. Her türlü yazılı, görsel, işitsel medyayı içeren NFT, kendine uygun pazaryerlerinde sergilenebilir, listelenebilir, alınıp satılabilir, takas yapılabilir. Dolayısıyla sadece bir varlık değildir, aynı zamanda ticari üretim ve tüketim nesnesidir.

Dünyada hızla büyüyen konulara dayalı araştırmalar yapan bir web sitesinin (The Beginner's Guide to NFTs, y.y.) NFT rehberinden özetle; sanatçı Kevin McCoy'un 2014 yılında yaptığı "Quantum" isimli NFT, 2021 yılının Haziran ayında 1,4 milyon dolara satıldı. 2016 yılında, birkaç Ethereum kullanıcısı, Pepe the Frog NFT'lerinin ticaretini yapmaya başladı. Ancak küçük bir koleksiyon olması ve NFT'lerin mali değerinin henüz belirlenememiş olmasından dolayı proje ivme kazanamadı. 2017'de Dapper Labs adlı bir şirket konsepti blok zincirine klonladı ve daha öncekilerden farklı olarak doğrulanabilir sahiplik özelliği ve finansal pazar ortamı ile süreci bir adım daha ileri götürdü. Aynı yıl ilk projeleri CryptoKitties ise Ethereum'daki en büyük proje haline geldi. Larva Labs şirketi ise projelerini on bin NFT ile sınırlayarak CryptoPunks'ı piyasaya sürdü. Sınırlı sayıda olmaları onları koleksiyon öğeleri haline getirdi. 2021 yılında Bepple adlı sanatçı NFT'sini 69 milyon dolara satarak medyanın odağı haline geldi.

Bir blok zincir analitik platformundan alınan veriler doğrultusunda; NFT pazarının toplam piyasa değeri 11,3 milyar dolardan fazladır. NFT işlemleri 2018 yılında 40,96 milyon dolarken, 2020 yılında 338,04 milyon dolara yükseldi. Bu da iki yılda 8 kattan fazla bir artış anlamına gelmektedir. 2020 yılında NFT pazarı 100 milyon dolar değerindeyken 2022 yılının sonlarına doğru 113 kat artarak 11,3 milyar dolara ulaşmıştır (Howarth, 2022). Başka bir araştırmaya göre; 2021'deki genel NFT satışları önemli bir artış yaşarken, oyun NFT'lerinin değeri düşmüş, sanat NFT'lerinin değeri artmıştır. Milyonlarca dolarlık NFT satışları olmuş olsa da Mart 2021'de NFT pazaryeri OpenSea üzerine yapılan yedi günlük bu araştırmada, satılan NFT'lerin %53,6'sının 200 doların altında, üçte birinden fazlasının 100 doların altında, satışların %2,5'inin 600-700 dolar arasında olduğu bulgulanmıştır (Molenaar, 2022).

Bir veri analiz şirketi olan Morning Consult tarafından 17-22 Mart 2021 tarihlerinde 2200 Amerikalı yetişkin arasında yapılan; katılımcıların cinsiyete ve kuşaklara göre (Z kuşağı, Y kuşağı, X kuşağı ve Baby Boomers) gruplara ayrıldığı anketin sonuçlarında hobi olarak veya yatırım amaçlı fiziksel öge ya da NFT toplama oranları gösterilmiştir. Anket sonuçları Y kuşağının ve erkeklerin koleksiyoncu olma olasılığının daha yüksek olduğuna işaret etmiştir. Fiziksel öge toplama oranı %33 olan yetişkinlerin NFT toplama oranları %10 olarak sonuçlanmıştır. Erkeklerin fiziksel öge toplama oranları kadınların iki katından, NFT toplama oranları ise üç katından fazla gözükmektedir. Y kuşağının NFT toplama oranları diğer kuşaklara göre oldukça fazladır (Silverman, 2021). Başka bir analiz şirketinin Eylül 2022'de 26 ülke arasında yaptığı anket sonuçlarında; Hindistan %7 ile listenin başına yerleşirken, Vietnam %6 ile onu takip etmekte ve Almanya %1 ile listenin sonunda yer almaktadır. Aynı ankette ülkelerde kadın ve erkeklere göre alım oranı değerlendirildiğinde; kadınların yaklaşık %2'sinin, erkeklerin ise %4'ünün NFT satın aldığı ve dolayısıyla erkekler ile kadınlar arasında NFT

alım oranlarında büyük bir fark olduğu görülmektedir. Kadınların en çok NFT satın aldığı ülkeler ise %5,2 ile Vietnam, %5,1 ile Hindistan ve %4,7 ile Hong Kong olmuştur (Laycock, 2022).

Eylül 2021'de 21 ülke üzerinden 28,723 katılımcı ile Dünya çapında seçili ülkelerde NFT sahibi olan veya satın almayı planlayan yetişkinlerin yüzdesine odaklanan bir anket yapılmıştır. İstatistiklere göre NFT'ye sahip olanlar %32, satın almayı planlayanlar %9,5 olarak Filipinler ilk sırada; sahip olanları %26,6 ve sahip olmak isteyenleri %9,5 olarak Tayland ikinci sırada; sahip olanları %2,2 ve sahip olmak isteyenleri %2,4 olarak Japonya son sırada yer almıştır. NFT satın almak isteyenlerin oranlarında en öne çıkan %21,7 ile Nijerya, 14,5 ile Peru, %13,5 ile Venezuela, %11,62 ile Vietnam ve %11,5 ile Birleşik Arap Emirlikleri'dir. Çevrimiçi görüşme yöntemi ile yapılan anketin açıklamasında belirtildiği üzere bazı ülkelerdeki yüksek sonuç yüzdesi, yatırımcıların internet kullanıcılarına kendi adlarına oyun oynamaları için ödeme yapabildikleri oyun NFT'lerinden kaynaklanabilir. Çoğu durumda, kullanıcılara ödeme yapılmakta ama yatırımcılar NFT kazanmaktadır. Dolayısıyla bu ülkelerdeki oyuncuların çoğu bu oyunları oynayarak para kazandıkları için "evet" diyen kişilerin aslında NFT'ye sahip olmayanlar da olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (NFT Adoption by Country, 2021).

NFT Pazar verileri ve analiz referansı şirketi NonFungible'nin 2022 yılı 3. çeyrek raporunda küresel NFT istatistiklerinin en dikkate değer göstergesinin dolar işlem hacmi olduğu ve NFT'lerin 2022'nin ikinci çeyreğinde 7,3 milyar dolardan piyasada işlem görmüşken yüzde 77 düşüşle 1,6 milyar dolara gerilediği sunulmuştur. Ama yine de sırasıyla 10,9 milyon dolar satış ve 1,1 milyon dolar cüzdan hacmiyle, bu çeyrekte faaliyetin hala önemli olduğu belirtilmiştir. Önemli bir unsur olarak akıllı sözleşmelerin sayısının da %9 artarak 17 binin üzerine çıkmaya devam ettiği ve bunun da girişimlerin proje yaratıcıları tarafından ilerletildiğini gösterdiği vurgulanmıştır. 2022'nin üçüncü çeyreği için 537 milyon doların üzerindeki işlem hacmi ile tahsilat segmentinin pazar payının %60'ını temsil ettiği, aktif cüzdanlarda %52'lik bir düşüşle koleksiyon NFT'leri toplayan cüzdanların zararına satmak yerine NFT'lerini tutmayı tercih ettikleri anlamına geldiği açıklanmıştır. Şirketin kurucu ortağı Gauthier Zuppinger, NFT topluluğunun daha talepkâr hale geldiğini söylemiştir (NFT Market Report Q3 2022: Build Market is Here, 2022).

Kripto para birimleri ile ilgilenen araştırma uzmanı Raynor de Best'in çalışması, NFT cüzdanlarının sayısının 2023 yılının ikinci çeyreği ile üçüncü çeyreği arasında yüzde yirmi beşten fazla azaldığını belirtmiştir. Bunun da kullanıcı sayısının yaklaşık iki milyon olarak tahmin edildiğine ve 2021 yılının sonuna göre dikkate değer bir düşüş olduğuna işaret etmiştir. Başlangıçta sanat projeleri ve ticaretinin yapılabildiği resimlerle öne çıkan sanat sektöründeki aylık NFT satışları, 2023 yılı ilerledikçe önemli ölçüde düşmüştür. Oyuna dayalı NFT'lerin sayısının yüksek olması ise dikkat çekicidir (Best, 2023).

Statista'nın bir raporu doğrultusunda NFT pazarındaki gelirin 2027 yılına kadar toplam 3,162,00 milyon dolara ulaşması öngörülmektedir. NFT pazarındaki kullanıcı sayısının ise 2027 yılına kadar 19,31 milyona ulaşması beklenmektedir. NFT piyasasında son yıllarda yaşanan patlayıcı büyümenin pazardaki mevcut trendlerden olan dijital sanat, müzik ve diğer dijital varlıkların benzersiz, türünün tek örneği NFT'ler olarak satılan popüleritesinin artmasıdır. Piyasada ünlülerin ve sporcuların NFT'lerindeki artışın yanı sıra NFT tabanlı oyun ve sanal gayrimenkulün ortaya çıkışı da diğer etmenlerdendir. NFT pazarında NFT hakkında bilgi sahibi olunması, teknolojinin, potansiyel uygulamaların öğrenilmesini, yeni kullanım durumlarının ortaya çıkmaya başlamasının ve ana akımın

benimsemesinin önümüzdeki yıllarda pazarın büyümesine etki edeceği düşünülmektedir. Fakat rapor, çevresel etki ve spekülasyon balonlarının oluşma potansiyeli ile ilgili endişelerin piyasaya ilgili riskler ve zorluklar oluşturacağına da göz önüne alınmasını açık etmiştir. Bu nedenle pazar geliştikçe önümüzdeki yıllarda hem iniş hem de çıkışlar yaşanması, muhtemel görülmelidir (NFT Worldwide, 2023).

Kaynaklara göre ilk NFT çıkışı olarak değerlendirilebilecek Kevin McCoy'un 2014 yılında yaptığı "Quantum" çalışmasından bugüne NFT üretimleri ve alım satımlarında önemli ölçüde dalgalanmalar olmuştur. Özellikle Covid 19 Pandemi sürecine denk gelen 2019-2021 yılları arasında üretim, alım, satım konusunda ve buna bağlı olarak bilinirlik anlamında yükselişe geçmiştir. İstatistikler doğrultusunda; bu dönemde alana dahil olarak NFT üreten sanatçılarda da artış olduğu gözlemlenmiştir. Ancak Pandeminin sona erdiği ve hayatın normal akışına döndüğü 2023 yılında NFT'ye ilgi azalmıştır. İstatistiklerin işaret ettiği dikkate değer yükseliş ve düşüşlerin henüz çok yeni sayılabilecek bir atılım olmasından kaynaklı olabileceği varsayılabilir. Fakat üretim ve tüketim anlamında tespit edilen düşüşlerin haricinde sanat alanındaki önemli merkezlerin, otoritelerin de ilgisini çekmeye başladığı ve NFT projeleri ürettikleri göz ardı edilmemelidir.

NFT Sanatı

Sanat her zaman üretim, tüketim, sunum ve anlayış bakımından devinim halindedir. Zamana ve coğrafyaya özgü olmakla birlikte onu aşmış, benimsemiş ya da ona karşı çıkmış kendi dinamiklerini yaratmıştır. Dönemin koşulları ve coğrafyanın olanakları, sanatın üretim, tüketim ve sunumunda etkilidir. Ama yine de sanat, bütün bunların ötesinde bir perspektifle yoğrulmaktadır. Klasik sanat eserleri, fiziksel mekâna bağlıdır. Belli bir mekânda bulunur ve aynı anda birden fazla yerde görülemez. Fiziksel olduğu için zamana karşı dirençli değildir. Bozulma, yıpranma hatta yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Disiplinlerarası yaklaşımlar, birçok alanla iş birliği getirerek, melez yapılanmaları ortaya çıkarmış, bu da yaratıcılık ve yenilik kapsamında hayal gücünün çok ötesine ulaşabilme olanağı vermiştir. Teknoloji ile yakın ilişkide olan sanat; klasik üretim anlayışlarının yanı sıra dijital teknolojinin olanaklarından yararlanarak başka açılar edinmiştir. Ama dijital süreç, sanatta özgünlük, biriciklik ve aura tartışmalarını körüklemiştir. Benjamin (2015, s. 13-16), en kusursuz yeniden-üretimde bile sanat yapıtının şimdiliği, belirli mekandaki özgün mevcudiyeti anlamında eksik olduğunu vurgular. Çünkü ona göre yapıt, özgün mevcudiyeti ile nesnesi olduğu tarihçenin izini taşır. Bu tarihçe de mülkiyet değişimleri ile birlikte zaman içinde fiziksel yapıdaki değişimleri de içerir. Teknik olarak yeniden-üretilebilirlik çağında sanat yapıtının aurasının solduğu çıkarımını yapar. Çünkü ufuktaki bir dağ sırasını ya da seyircisinin üzerine gölgesi düşen ağaç dalını gözümüzle takip ederek o dağların ve ağaç dalının aura'sını soluruz. Dolayısıyla aura, zaman ve mekânın alışılmadık dokusudur. Bu nedenle şimdilik unsuru ve özgün varlık durumundan uzaklaştırıldığında; o anda oradaki diğer etkilerden de ayrıştırıldığı için aura yitimiyle karşı karşıya kalınır.

Belli bir mekana bağlı olan ve yalnızca o anda orada alımlanabilen, eşi benzeri olmayan sanat, dijital yöntemlerle sınırsızca kopyalanarak çoğaltılabilen her an her yere dağıtılabilen bir hal almıştır. Kopyalanarak çoğaltılabilmesinin biricikliğe bir darbe olup olmadığı tartışılmıştır. Dijital sanatta zaman içinde tescilleme ile ilgili çeşitli yaklaşımlar ortaya çıkmıştır ama NFT teknolojisi ile önemli bir açılım yaşanmıştır. Blokzincir teknolojisinin kullanıldığı NFT'de,

çalışmanın kim tarafından üretildiği, kim/kimler tarafından satın alındığı açıkça görülebilmektedir. Klasik yöntemlerle üretilen sanat eserlerinde nadiren de olsa üretenin ama çoğunlukla satın alanın açıkça görülmediğine rastlanır. Her an her yerde görülebilen durumunun ise dijital açıda aura kayıplarına yol açabileceği düşünülebilir. Kuspit'e (2010, s. 145-146) göre; orijinal sanat eseri bu çoğaltmalarla gündelik olanın içine karışıp birçok görüntüden biri haline gelerek orijinalliğini yani yaşamdaki özel yerini, varoluş nedenini, bilinçdışı ve aşkın olanı çağırıştırma yeteneğini yitirir. Bu da yaşamın orijinalliğini ve yaratıcılığını hatırlatma gücünü kaybetmesi anlamına gelir. Debord (2016, s. 43-44) da bununla ilişki kurulabilecek bir ifade ile "izleyici ne kadar çok seyredirse o kadar az yaşar; kendisini egemen ihtiyaç imajlarında bulmayı ne kadar kabul ederse kendi varoluşunu ve kendi arzularını o kadar az anlar" demiştir. Başka bir açıda ise 2018'de küratörlü bir pazar olarak kurulan, gelecek nesil sanatçıları teknoloji yoluyla güçlendirmeyi amaçlayan SuperRare platformunun kurucularından Jonathan Perkins bir röportajında; milyonlarca sanatçının ve milyarlarca sanat koleksiyoncusunun olduğu bir alanda, internet bağlantısı ve akıllı telefonu olan herkesin koleksiyoner olabileceği bir gelecek gördüklerini belirtmiştir. Herkesin koleksiyonunun her an görülebilmemesinin NFT sanatını ilgi çekici hale getirdiğini çünkü fiziksel sanatta pek kimsenin görmediği alanlarda kilitli kalan, saklanan koleksiyonların tersine dünyadaki herkesin görebileceği ve dolayısıyla dünyadaki herkesin ona sahip olduğunu bilebileceği güçlü bir yön olduğu yorumunu yapmıştır. Dünyadaki herkesin gördüğü bir şeye sahip olmanın çok nadir görülen bir durum ortaya çıkardığını, bunun da bir değeri olduğunu vurgulamıştır (Angelopoulou, 2022). Dolayısıyla "Bir tablonun sanatsever bir kimsenin evine asılması durumunda tabloyu yalnızca ev sahibini ziyarete gelen sınırlı sayıda insan görecekler. Ancak NFT ile alınan eserler, koleksiyonerin profilinde sergilenecek ve bir rozet gibi kişinin 'persona-sında' taşınacaktır" (Dilmen vd., 2022, s. 272).

Postmodernizm sürecine gönderme yapan Artun'un (2005, s. 73), "sanatın tarihsizleştirildiği, başka deyişle 'aktüelleştiği' bir ortamda, sanatı devindiren ruh, estetik stiller değil, yaşam stilleridir. Günümüzün isim sahibi hemen bütün sanatçıları, büyük moda ve tasarım şirketleriyle işbirliği yapmaktadır" ifadesi dijital süreçlere bağlanırsa; artık teknoloji firmaları, dijital pazaryerleri, sanal ortamlar gibi günümüzün büyük gelişmelerinin de bu işbirliklerine katıldığı söylenebilir. Ayrıca sanatın hareket alanının artık estetik stillerle değil yaşam stillerinin öncelenmesi ile gerçekleştiği çıkarımıyla da NFT açısından bağlantı kurulabilir. Yine Artun'un (2005, s. 181-182) deyişleriyle; çağdaş sanatçı kendisinden önceki tarih, eleştiri, estetik, etik, stil, akım, malzeme, madde, fikir, bilgi, hakikat, hayat, siyaset, ütopya, manifesto, deha gibi tüm sözleşmelerden kurtulup alabildiğine özgür olmuştur ama diğer yandan da hiç olmadığı kadar tutsak bir hale gelmiştir. Çünkü artık neyin sanat olduğuyla ilgili ontolojik iradeyi yitirmiştir ve bu irade şimdi sanat piyasasına devrolmuştur. Çağdaş piyasanın işleyişi bir sistem oluşturur ve onun dışında var olunamaz. Postmodernizm ile birlikte piyasa, sanatı özgürleştirmiştir, artık her şey sattığı sürece sanattır. Fakat bu noktada ironik yapıyı düşünerek özgürlük kavramının yeni bir açıda analiz edilmesi gerekebilir.

Postmodernizm ile birlikte neyin sanat olup olmadığı konusunda kafa karışıklıkları yaşanırken ve piyasaya bağlı olarak sanat olup olmadığı değerlendirilirken bir de dijital yapılabirliklerin kolaylaşması, daha çok insanın bu yapılabirliklere dahil olması, üstelik küresel bir kapsama alanındaki ortam içerisinde bulunabilmesi, piyasayı hem genişletmiştir hem de çokluktan kaynaklı görünür-lük anlamında bir daralma yaratmıştır. Bu noktada piyasanın sanat

olup olmadığına karar vermesi için zorlayıcı bir görünürlük yasa-sından(!) geçmek koşul haline gelmiştir. Görünürlüğe olan vurgu, küresel NFT pazarında da belirgindir ve dahası pazaryerinde görü-nür olmanın önemli bir gerekliliği diğer sosyal ağlarda da görünür olmaktadır. Cengiz ve Cengiz'in (2022, s. 65) belirttiği üzere NFT'ler popülerlik ve bilinirlik üzerinden işler. Bu nedenle NFT projelerinde tanıtım, sistemin önemli bir ayağını oluşturur ve sanatçıların Twit-ter ve Instagram paylaşımları, takipçi sayıları, projelerinin bilinirli-ği, sanatçının adının duyulmuş olması NFT piyasası içerisinde yer bulabilmek için etkilidir. Bir çalışmadan çıkarılan görüşlere göre; zincir dışı faktörler, NFT'lerin ticaret hacimleri üzerinde etkilidir. Sosyal medya ve özellikle de Twitter gibi platformlardaki hareket-lerin etkisi NFT piyasasında fiyatların dalgalanmalarıyla ilişkilidir. Sosyal medya erişimi ve web trafiği gibi ölçümler, ticari faaliyetler-le istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon gösteren güçlü belir-leyiciler olarak ortaya çıkmaktadır. Hatta daha ileri çalışmalarda da NFT ekosisteminin altında yatan ağlar ve NFT profil fotoğraflarının sosyal ağ toplulukları üzerindeki etkileri analiz edilmiştir (Ziemke vd., 2023, s. 1563) Bu kapsamda NFT eserlerinin dolaşımında olduğu mecraların sanatın "hayat bulduğu alanlar olarak mı" yoksa "klasik bir endüstri ve piyasa koşullarını yeniden üreten bir ileri teknoloji mi" olduğu tartışılmalıdır. Piyasanın belirleyicisi haline gelen plat-formların kâr elde etmeye yönelik mecralar olduğu ve NFT'lerin sanat eseri olmaktan çok birer meta olarak tanımlandığı unutul-mamalıdır. Bu değerlendirme doğrultusunda pazaryerleri ile di-ğer sosyal ağlar arasında yakın bir ilişki olması bir zorunluluk gibi algılanabilir. Sosyal mecraların topluluk oluşturma ve görünürlük sağlama anlamında etkisi olduğu bunun da doğrudan ya da dolaylı olarak piyasaya etki ettiği açıktır.

Ek olarak NFT'ler, popülerleşse de henüz sanat ve koleksiyon pa-zarları dışında yaygın olarak benimsenmemiştir. Büyüme ve etki-lerinin zaman içerisinde sürdürülebilmesi için benimsenmelerini teşvik edici yeni ve yaratıcı uygulamaların araştırılması ve belirlen-mesi gerekmektedir. Bunun için NFT pazarının genişlemesini ko-laylaştırarak daha fazla işletmenin ve tüketicinin ilgisi çekilmelidir. Çeşitli ortamlardaki kullanışlılığı, potansiyeli gösterilmelidir. Ayrıca NFT standartlarının protokollerinin geliştirilmesi, diğer platform-lararası NFT alışverişinin zorluklardan arındırılması ve farklı plat-formlarda alınıp satılabilmesi önemlidir. Bu nedenle gelecekteki araştırmaların bu tokenlerin kullanılabilirliğini ve erişilebilirliğini iyileştirmeye, farklı sektörlerde onlar için yeni uygulamalar keşfet-meye ve çevresel etkileriyle ilgili endişeleri gidermeye odaklan-a-cağı muhtemel görülebilir (Razi vd., 2024, s. 2771-2781). Gelecek araştırmalar için önemli olabilecek bir diğer konu NFT'lerin oyun-laştırılması ve bunların merkezi olmayan uygulamalara entegras-yonunun araştırılması, kullanıcı etkileşimini ve faydasını artırma konusunda bir potansiyel barındırıyor. Araştırmacılar, NFT'ler için oyun içi varlıklar, sanal gayrimenkul, dijital kimlik ve tedarik zinciri takibi gibi koleksiyon öğelerinin ötesindeki yeni kullanım örnek-le-rini araştırarak NFT alanında yenilik ve yaratıcılık için yeni fırsatlara erişebilir. NFT ekosisteminin olgunlaşması ve sürdürülebilirliği için farklı yönleri ele almak, kapsayıcılığı, bütünlüğü ve yeniliği teşvik edebilir (Darigi vd., 2024, s. 1015).

Hızın artışı ile birlikte yeni biçimlerin ortaya çıktığını ve teknik bil-ginin yeni bir güzellik anlayışı getirdiğini, yenilen sınıfın beğenisi-nin ulaşmış olduğu noktadan üstünlük kazanan sınıfın beğenisinin devam ettiğini ifade eden Fischer (2012, s. 25), "sanatın varlık ne-deni hiçbir zaman bütünüyle aynı kalmaz" demiştir. Sanatta orta-ya çıkan her yeni, eskinin anlayışının üzerine eklenerek ilerler ve bazen eskiyi siler, bazen geliştirir bazen ise eğip bükerek başka bir form oluşturur. Bundan dolayı, son zamanlarda tartışılan NFT

konusu da aslında bir bakıma postmodernizm anlayışının devamı olarak dijital süreçlere ve onun uzantılarına doğru gider. Sanatta yeni bir varlık nedeni oluşmaktadır ama henüz okunabilir belli bir şekil almadığı için bu yeni varlık nedeni, onu destekleyecek kuram-sal, kavramsal bir çerçeve kazanamamıştır. Kalfa'nın (2022, s. 638) yorumuna göre; "izleyiciye sunulmak istenen içerik, sanatçının el becerisinin ötesinde bir teknikten/teknolojiden faydalanmayı ge-rektiriyorsa ve daha önemlisi bu teknik, çağın kaçınılmaz bir kulla-nımı haline gelmiş bir teknoloji ise kendini ıssız ormanlara sakla-yan bir derviş gibi davranmak kimseyi diğerlerinden daha erdemli bir sanatçı yapmayacaktır". Dolayısıyla kaçınmak, reddetmekten ziyade varlığı kabul edip anlamaya çalışmak, uygulama alanını da daha nitelikli bir hale getirebilir.

Genel olarak NFT sanatının henüz çok yeni bir oluşum olmasından kaynaklı kesin yargılarda bulunmanın zor olduğu ifade edilebilir. Fakat klasik yöntemlere yeni olanaklar kazandıran dijital açılımlar ve bunun uzantısı biçiminde ele alınabilecek NFT teknolojisinin geleceğin sanatını şekillendirmede öncü bir rolde olabileceği dü-şünülebilir. Dijital sanat piyasasını domine eden NFT pazar yerle-rinin yapısına ve bunlardaki artışa, büyümeye en azından genel bir bakış atılması; bir fikir edinmek için yardımcı olabilir. Diğer yandan hem fiziksel dünyada hem de dijital ortamda düzenlenen hatta hibrit şekilde gerçekleştirilen NFT sanat sergilerinin incelenmesi de gelecek projeksiyonuna dair öngörülerini harekete geçirecek-tir. Neticede sanat tarihinde sanatın üretim, paylaşım, alım, satım, satın alınma gibi her açısı hem kendi döneminin ve coğrafyasının sosyokültürel, sosyoekonomik vb. çeşitli yapı taşları bağlamında hem de yeni araç, teknik, yöntem ve ortamları temelinde şekillen-mektedir.

NFT Pazaryerleri

NFT, fiziksel dünyada yer alan herhangi bir şey'in dijital dünyada-ki versiyonu veya sadece dijital dünyada yer alan şey'lerdir. "Şey" ifadesi, neredeyse bütün alanları ve disiplinleri kapsamına alan bir bütüne işaret eder. Dolayısıyla NFT, aslında mal, hizmet, ürün gibi geniş bir yelpazeye yayılan herhangi bir alana veya disipline sığdırı-lamayan bir yapıdır. Dijital dünyanın sürdürülebilirliği ve pazardaki yerinde özellikle son yıllarda domine edici bir seviyeye ulaşmıştır. Kendisine özgü pazar yerleri de artmıştır. Sonuçta Groys'un (2014, s. 96) deyişimiyle "Bugünün sanatı belirli ve özel şeylerin toplamı değil belirli ve özel yerlerin topojisidir". Her alana uygun geli-şen çok sayıda NFT pazaryerinin bir kısmı karma bir kısmı da belli alanlara özgü bir biçimdedir. Kullanıcıların satışa sunulan öğelerin seçimine göz atabilecekleri ve alışveriş yapabilecekleri geniş çev-rimiçi mağazalar olarak düşünülebilecek NFT pazar yerleri, temel olarak NFT'lerin alınabileceği, satılabileceği veya oluşturulabilece-ği çevrimiçi platformları tanımlar (Özbucak, s. 2022)

Farklı özellikleri, farklı ücret politikaları ile kullanıcılara çeşitli yak-laşım ve seçenekler sunan, kullanıcıların alım-satım yapabilece-ği, koleksiyon oluşturabileceği ve edinebileceği NFT pazar yerleri arasında ağırlıklı olarak sanata yer veren ya da tamamen sanata özgü olanları bulunmaktadır. OpenSea, Rarible, Mintable, Binance sanat dahil çeşitli kategorilerde NFT barındıran öne çıkan popü-ler marketler arasındadır. Nifty Gateway, SuperRare, Foundation, MakersPlace, Zora, KnownOrigin ise sanata ve sanatçıya odaklan-anlar arasında popüler olanlardır (İçöz, 2022). İlgili alanlarına göre olanlar, en popüler olanlar, en çok satanlar, yeni oluşturulanlar, koleksiyonlar gibi çeşitli filtreleme seçenekleri, üretici ve tüketici kullanıcılara potansiyel keşif alanı sunulmaktadır. Ek olarak bu pazar yerlerinde NFT'lerin kimler tarafından oluşturulduğu, satın alındığı, oluşturanın diğer NFT'leri, taban fiyatları, işlem hacimleri

gibi alım-satım sürecinin aşamaları şeffaf bir biçimde görülebilmektedir.

NFT pazaryerlerinin sanat ortamına sunduğu en dikkate değer konu, sanatçıların birtakım tekellerden, otoritelerden bağımsız olarak üstelik küresel platformlarda kendilerini sunabilecekleri, sürdürülebilirliklerini sağlayabilecekleri avantajları beraberinde getirmesidir. NFT'lerin sahiplik paradigmaları üzerindeki etkisine odaklanan bir çalışmaya göre; NFT'lerin benimsenmesinin sanat sahipliği ve dağıtımının dinamiklerini temelden şekillendirerek daha kapsayıcı ve erişilebilir bir sanat ekosistemini teşvik etmiştir. Sanatçılar artık araçları ve geleneksel beklentileri atlayarak izleyicileriyle doğrudan bağlantı kurabilmektedir. Bu doğrudan katılım ise sanat camiasında daha fazla çeşitlilik ve kapsayıcılığa yönelterek daha şeffaf ve merkezi olmayan bir sanat piyasasına olanak sağlamıştır (Jain vd., 2024, s. 357).

Dijitalleşme süreci ile başlayan bu açılım, NFT teknolojisindeki tescilleme özelliği ile klasik anlayışa yaklaşmıştır. Ayrıca fiziksel dünyada olmadığı biçimde eser sahipliklerinin, satışlarının şeffaf olması, sonraki satışlardan da komisyon alınabilmesi, sanatçıya emek hakkını tam teslim etmeye yönelik bir yol olarak değerlendirilebilir. Diğer açıdan ise sanatçının üretim, sunum, pazarlama gibi süreçleri tek başına üstlenmesi ise yaratıcılık yönünde kullanacağı enerjisi dağıtmaktadır. Bu durum yine iş birlikleri ve kolektif çabalarla gerçekleştiğinde ise yeni bir çeşit tekel inşası anlamına gelmemelidir.

NFT Sergileri

Sanat yapıtının sunumu ve hedef kitle ile buluşmasının önemli faktörlerinden biri sergileme anlayışıdır. NFT özelinde de çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Hatta NFT, nispeten yeni bir teknoloji olmasına karşılık sergileme anlamında oldukça ilerlemiştir. NFT sergileri, sadece dijital ortamda, sadece fiziksel ortamda ve hibrit olarak hem dijital hem fiziksel ortamda gerçekleştirilmektedir. Sanal dünya ile gerçek dünya arasında bir köprü kurma istenci ile dijital ve fiziksel ortamda hibrit olarak gerçekleştirilenler; bazen aynı serginin bir yansıması, uzantısı gibi bazen de her iki ortam için farklı etkinliklerin düzenlendiği bir program ile yapılabilmektedir. Gerçek dünyada düzenlenen NFT sergileri, coğrafi konum sınırlılığında kalırken, sanal dünyada düzenlenen NFT sanat sergileri, küresel bir bütünü, hibrit olanlar ise her ikisini kapsayacak biçimdedir. Diğer yandan çalışma, uygulama, ilgi alanı gibi çeşitli sebeplerle gerçek dünyaya yakın olanları, sanal dünyaya merak duyanları bir bütün içerisinde bir araya getirme, etkileşim yaratma, diğer açıyı da bir şekilde gösterme ve oraya dahil etme durumları da vardır.

Gerçek dünyada yer alan sanat kurum ve kuruluşlarının aynı zamanda sanal dünyaya bir uzantılarını inşa ettikleri ve orada da fiziksel ortam içerisinde gerçekleştirilen sergilerinin bir versiyonunu düzenledikleri, dahası doğrudan sanal dünyaya özel sergiler yaptıkları da görülmektedir. Hatta dünyanın önde gelen müzeleri, galerileri de bu yeni yapılanmalara kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı olarak dahil olmaktadır. MoMa (Museum of Modern Art – Modern Sanat Müzesi), Kasım 2022'de düzenlediği Refik Anadol'un Unsupervised (Denetimsiz) adlı sergisi için bir QR kod bölümü oluşturmuş ve ziyaretçilerin okuttukları QR kodlar ile sergiye özel 5000 adet NFT edinme fırsatı sunmuştur (Refik Anadol, Unsupervised, 2022). New York Times'ın haberine göre; çağdaş sanat galerisi Unit London tarafından Leonardo Da Vinci'nin "Bir Müzisyenin Portresi" (Portrait of a Musician) adlı eserinin dijital bir kopyası üretilmiştir. Galeri yöneticisi Joe Kennedy; orijinali Mila-

no'daki Ambrosiana müzesinde olan bu tablonun dijital versiyonunun yer aldığı bir evde olmanın ve her sabah onun karşısında uyanmanın çok özel olduğunu belirtmiştir. Rusya'nın St. Petersburg kentindeki State Hermitage Museum da en bilinen beş tablosunun NFT replikalarının müzayesinde 444.000 dolar toplamıştır. Viyana'daki Belvedere müzesi, Gustav Klimt'in "Öpücük" (The Kiss) adlı eserinin dijitalleştirilmiş görüntüsünü 14 Şubat Sevgililer Günü'nde piyasaya sürerek ve her birini 1,850 avro fiyatla satışa sunmuştur. Londra'daki British Museum ise NFT platformu LaCollection ile ortaklık dahilinde Katsushika Hokusai ve JMW Turner'in eserlerinin dijital kopyalarını üreterek 500 ila 40.000 dolar arasında satışa çıkarmıştır (Reyburn, 2022). Sanatın sürdürülebilirliğin en başta gelen koşulu olan ekonomik kazanç konusunda da yeni yöntemlerin bir kapı olduğu söylenebilir. Müzayedeler de bu anlamda kullanılan yöntemlerdendir ve NFT özelinde de müzayedelerin yapılmaya başlandığı görülmektedir.

NFT sergileri de diğer sergiler gibi galericiler, sanat yöneticileri, küratörler, koleksiyonerler, araştırmacılar, eleştirmenler, sanatseverler, NFT'ye ilgi duyanlar ve disiplinlerarası alanlardan başka birçok kişi ve kurum, kuruluş ile buluşmanın, bağlantı kurmanın günümüzde dikkate değer bir yolu olmuştur. NFT sergileri, metaverse platformları, sanal gerçeklik ortamları, üniversiteler, insiyatifler, galeriler, çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından organize edilmektedir. Belli bir sanatçının koleksiyonlarından oluşan sergiler, grup sergileri ve fuar, bienal gibi daha geniş çaplı etkinlikler de yapılmaktadır.

Sadece sanal dünyada yer edinen sanat kurum ve kuruluşları da ortaya çıkmaktadır. Dünyanın bilinen ilk NFT müzesi "The Museum of Crypto Art"ın (MoCA, Kripto Sanatı Müzesi) açıklamasında transhümanist anlatının dijital mağara resimleri olarak kabul edilecek olan blockchain üzerindeki en eski gravürleri temsil eden Genesis Koleksiyonu'nun metaverse ve onun gezginleri için bir zaman kapsülü olduğu ifade edilmiştir. Müzeyi daha erişilebilir ve paylaşılabılır hale getirirken daha derin sosyal, fiziksel ve dijital bağlantı ve gerçeklik katmanları yaratacakları vurgulanmıştır (MoCA, y.y.).

Sanatçıları, yaratıcıları, koleksiyoncuları ve daha geniş blockchain topluluğunu bir araya getirmek için tasarlanan Dünyanın ilk kalıcı NFT sanat müzesi ise Ocak 2022'de Amerika, Seattle'da açılmıştır. Blok zincirinde bulunan sanat eserleri, sanatçılardan, yaratıcılardan, galerilerden ve koleksiyonerlerden ödünç alınarak sergilenmektedir. Müzenin amacı, sanatçılara, yaratıcılara ve koleksiyonculara NFT'lerini son derece bağlamsal ve fiziksel bir ortamda ziyaretçilere sergilemeleri için bir çıkış noktası sağlamaktır. Ayrıca müzede eğitici sergilerden estetik kürasyonlara ve ödünç verilen önemli koleksiyonlara kadar çeşitlilik bulunmaktadır. Canlı basımlar, açık artırmalar, bağış toplama etkinlikleri, buluşmalar gibi etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır (Explore the Future of Art, y.y.).

NFT pazaryerleri, sanal gerçeklik dünyaları arasında bağlantıya, geçişe olanak tanıyacak olan meta evren platformları, gerçek ortamda bulunan sanat kurum ve kuruluşları gibi çeşitli yapılanmalar tarafından NFT özelinde sergiler organize edilmektedir. Örneğin; bir meta evren platformu olan Decentraland, 23 Nisan-20 Haziran 2022 tarihleri arasında Venedik Sanat Bienali kapsamında Merkezi Olmayan Sanat Pavillon'una (Decentral Art Pavilion-DAP) imza atmıştır. Yapılan açıklamaya göre; merkezi olmayan sanat hareketine dair ilk sürükleyici keşif olarak tasarlanan, Venedik Sanat Bienali'ne paralel düzenlenen DAP, geleneksel sanatın mirası, dijital sanatın canlılığı ve web3'ün embriyonik vaadi arasında bir söylem örmeyi amaçlamaktadır. Geleceğin sanatsal aracı olarak

teknolojinin saf gücünden yararlanıp sanatsal ifadenin evrimini katalize etme misyonu ile yalnızca bir sergiye açılan kapı değildir. Aynı zamanda sanatsal ifadenin devrim niteliğindeki bir bölümüne açılan bir kapı anlamına da gelmektedir. Etkinlik, sürükleyici sanat enstalasyonları, performans ve kavramsal sanat prodüksiyonları, daha önce görülmemiş kadar NFT sergisi, panel konuşmaları gibi çok sayıda aktiviteye ev sahibi olmuştur. Ayrıca müzayedevi, galeri, sanatçı, NFT pazaryerleri, 3D sergileme alanı, sanat eserleri gibi Dünya çapında tanınmış, sanatın birçok alanından öge ile iş birliği yapmıştır (Decentral Art Pavilion Venice Art Biennale 2022 Edition, 2022).

Dünyadan sanatçıların, galerilerin ağırlandığı, içerisinde çeşitli sanat etkinliklerinin de bulunduğu, sanat organizasyonlarının önemli bir bileşeni oluşturan iki yılda bir düzenlenen bienal alanına bir de NFT sanatı girmiştir. Dünyanın ilk NFT bienali, 06-15 Ocak 2023 tarihleri arasında İstanbul'da bulunan Zorlu Performans Sanatları Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Sanat dünyası ile dijital dünyayı bir araya getiren, fiziksel mekanlarda ve metaverse'de düzenlenen "NFT Biennial" dünyanın dokuz farklı noktasında sanatseverlerle buluşmuştur. NFT Bienali ile İstanbul'dan sonra Berlin, Amsterdam, Londra, Brüksel, Bogota, Los Angeles ve Tokyo'nun da dahil olduğu birçok şehirde mekânsal sınırları aşarak, konvansiyonel sanat dünyası ile NFT ekosistemi arasındaki bağları kuvvetlendirmek amaçlanmıştır. Ziyaretçilerin ekranlar ve projeksiyonlar aracılığıyla katılımcı olarak yer alabildikleri bienal; medya sanatı performanslarından, hibrit söyleşilere, VR/AR deneyimlerden immersive sergilere kadar pek çok etkinliği içermiştir (Dünyanın ilk NFT Bienali, 2022). Bienallerin dışında sanat fuarları da sanat ortamının ve gerçekleştirildiği bölgenin küresel olarak canlanmasına önemli bir katkı sunmaktadır. Dünyanın dört bir yanından sanatçıları, galerileri ve koleksiyoncuları birbirine bağlayan ve 2006 yılından beri İstanbul'da düzenlenen Contemporary Istanbul (CI) fuarı 2023 bahar dönemi için Contemporary Istanbul Bloom (CI Bloom) adı ile 10-15 Mayıs tarihleri arasında Tersane İstanbul'da aynı yıl ikinci kez düzenlenmiştir. Sanatseverleri dijital sanata ve yeni ortaya çıkan koleksiyon biçimlerine daha aşina hale getirme amacını taşıyan CI Bloom'da NFT bölümüne yer verilmiş, iki günlük bir konuşma programı ile tüm fuar boyunca devam eden NFT sergisi yer almıştır. Ayrıca MoCDA'nın (Museum of Contemporary Digital Art) küratörlüğündeki "Digital Horizons: The New State of the Art" sergisi ile uluslararası sanat koleksiyoncularıyla iş birliği içinde seçilen, Beeple, XCopy, PAK, Damien Hirst, Sofia Crespo, Larva Labs, Mario Klingemann ve BayC'nin çalışmalarını da içeren 20 adet NFT esere yer verilmiştir (CI BLOOM, y.y.).

Türkiye'de sanat alanında güçlü kuruluşlardan biri olan Akbank Sanat Galerisi 1 Mart-7 Mayıs 2022'de imza attığı "Dijital Sanatta Şimdi: Alternatif Gerçeklikler + NFT" sergisi ile günümüz sanat dünyasını meşgul eden konu başlıklarına yer vermiştir. NFT'ler üzerine bir bölümün de yer aldığı sergide görsel sanatlar, ses sanatı, karmaşık verilerin temsili, artırılmış gerçeklik ve sürükleyici ortamlar üzerine dijital teknolojiler kullanarak çalışan sanatçıların eserlerinin yanı sıra farklı tarzları ve sanatsal araştırmaları da bir araya getirilmiştir. Ek olarak Alternatif Gerçeklikler ve NFT konularını ele alan "NFT ve Blok-Zincir Üzerine Konuşmalar" başlıklı konuşma serisi de sergiye eşlik etmiştir (Akbank'ta 'Dijital Sanatta Şimdi: Alternatif Gerçeklikler + NFT' sergisi, 2022).

Bu durumda sanal dünyanın içerisinde de fiziksel dünyada otorite haline gelmiş müze, galeri, sanat kurumu gibi yapıların da yer almaya başladıkları, yeni açılımlara karşı eskiden olduğu gibi mesafeli kalmak yerine hızlı olmasa da bir şekilde adımlar attıkları görülmektedir. Sanat eleştirmenleri açısından ise NFT'ye yaklaşımlarda

farklı görüşler vardır. Bir kısmı "kıtlık" konusunda garanti veren NFT'nin sosyal ve ekonomik değerlerin bir parçası olarak görülen bir kısmı da NFT'lerle ilgili kıtlığın zenginliği artırmaya yönelik yapay bir manipülasyon hamlesi gibi algılamaktadır (Hofstetter vd., 2024, s. 148). Eco'nun (2016, s. 83) bakış açısına göre sanatın işlevi, dünyayı tanımaktan çok, dünyayı tamamlayıcı şeylerle, var olanlara eklenen, kendi kuralları ve yaşamları olan özerk biçimler üretmektir. bilimsel bilginin yerine kullanılamasa bile her sanatsal biçim epistemolojik metafor olarak görülebilir. Çünkü her çağda, sanatsal biçimlerin yapılandırılma yöntemleri, zamanın bilimin veya kültürünün gerçeği nasıl gördüklerini yansıtır. Buradan hareketle; çağa özgü yaklaşımların, sanatsal biçimleri yapılandırıldığı vurgusunu yaparak bu yapılanmaya daha çok eğilmek gerekebilir. Ayrıca sanatın sürdürülebilirliği için daha önceden olduğu gibi uzun bir süre izleme, inceleme, sindirme, uygulama ya da karşı çıkma gibi uzun bir zaman dilimine yayılan anlayışlarının hayatın anlık akışına paralel bir anlayışa doğru evrildiği düşünülebilir.

Sonuç

Sanat eserinin eşi benzeri olmayan anlamı, biricik, özgün olma anlamını koşullandırır. Dünyada tek olmaya işaret eden biriciklik, dijital yöntemlerin, ortamların sanat alanında kullanılmaya başlanması ile tartışma konusu olmuştur. Biricikliğin yansıması olan bireyin tamamen öznel dışavurumu olarak açıklanabilecek özgünlük ise aslında zaten tartışmalıdır. Sanat eserini üreten kişi, tüm duyu organları ile maruz kaldığı dış gerçeklikten ve başkalarından tamamen bağımsız düşünemeyeceği için üretimi, iç dünyası ve dış dünyanın örneği ile çevrelenecektir. Bu kapsamda sanatta özgünlük, aslında yeniliktir.

Kopyalama, dağıtma anlamında sınırsızlığa izin veren, görüntülerin kullanılmasını, işlenmesini, manipüle edilmesini kolaylaştıran dijital sanat, biriciklik ve özgünlük anlamında tartışmalı bir süreç getirmiştir. Blockzincir temelli yapılarda ortaya çıkan NFT ise tescillenebilme özelliği ile dijital sanatta biriciklik anlamında fark yaratan bir alan açmıştır. Fakat özellikle Covid-19 Pandemi sürecinde doruk noktalara ulaşan NFT üretim ve satış grafikleri, sanatçı olmayanların dahi bu alana girmeleri, ortam içerisinde kirlilik meydana getirmiş, iyi olanın görünürlük çabasını artırması hayati olmuştur. Zaman içerisinde NFT sanatı üretenlerin yanı sıra sanatı domine eden yapıların da bu konuya yaklaştıkları ve bir takım projeler ürettikleri, etkinlikler düzenledikleri görülmüştür. Ancak piyasada herhangi bir konuda yaratılan ilginin manipülatif olma ihtimali vardır. Sanat piyasasının da manipülasyon yönünün güçlü olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Dünya çapında çeşitli analiz şirketlerinin anket sonuçlarına ve bulgularına bakmak, daha gerekçi bir tablo çizmek anlamında yol gösterici olabilir. Bu nedenle bu çalışmada çeşitli analiz şirketlerinin son üç yılda (2021-2023) NFT teknolojisi üzerine yaptığı istatistiklerden ortaya çıkan veriler incelenmiştir. NFT pazaryerleri ile fiziksel, sanal ve hibrit ortamlardaki NFT sergileri araştırılmış, örnekler serimlenmiştir. Çalışma kapsamında NFT sanatı özelindeki atılımlar ile daha somut sonuçlar veren istatistikler arasındaki ilişkiye bakılarak aradaki korelasyon değerlendirilmiştir.

Covid-19 Pandemi sürecine denk gelen zamanda büyük sancılar yapıp gündemin merkezine yerleşen NFT sanatına ilginin sonraki yıllarda düştüğü gözlemlenmiştir. Ama dijital sanattaki üretim, paylaşım, dağıtım özelliklerini kaybetmeden klasik sanattaki yapı taşlarını barındırması, yakın geleceğin sanatına yön verecek güçte olduğunu göstermektedir.

NFT hareketini yükselten ve hızlandıran atılımlar genel olarak ince-

lendiğinde; orijinal olanın gösterilebilmesi, benzersizlik sertifikası, sahiplik belirtmesinin dijital sanatta daha önce olmayan önemli bir açılım olduğu düşünülebilir. Belirli sayıda koleksiyon içerebilmesi ve nadirlik özelliği ile arz-talep dengesine uygunluğu, hatta daha çok talep yaratması gibi durumlar da kayda değer görülebilir. Bu özelliklerin dijital sanata bir anlamda klasik sanata özgü nitelikleri kazandırdığı çıkarılabilir.

NFT sanatına dair gündemi meşgul eden haberler aslında oldukça büyük fiyatlara yapılan satışları, spekülasyona yönelik hamleleri, haber değeri yüksek projeleri içermektedir. Ancak Dünya çapında yapılmış olan çeşitli anket sonuçları, NFT konusunda hala tam bir bilgi olmadığı, sanat eseri alma konusunda fiziksel dünyanın yaklaşımları ile hareket edilmediğine işaret etmiştir. Oyun içi kullanımlar, kişisel koleksiyon oluşturma, hobi amacıyla ya da sanat ticareti yerine belli şirketlerin çalışanlarının iş kapsamında NFT topladıkları görülmektedir. NFT toplama oranlarında daha düşük fiyatlandırmalara sahip olanların satış aşında ağırlıklı yer edindiği de bulgulanmıştır. Bu da gündemi meşgul eden büyük projelerin haberleri, tanıtım faaliyetleri ile çelişmektedir ve piyasada manipülatif bir yaklaşım olduğu anlamına gelmektedir.

NFT sanatının olgunlaştırılması ve daha çok benimsenmesi için konuyla ilgili bilgilendirme çalışmalarının artırılması, uygulamaların öğrenilmesi, yeni kullanım durumlarının ortaya çıkarılması gerekmektedir. Popülerlik, bilinirlik, tanıtım konularına dikkat edilmelidir. Sosyal mecralardaki etkileşimler, hareketler, sosyal ağ toplulukları ile etkili iletişim önemli gözükmektedir. Pazar yerinde görünür olmanın piyasada ilgiyi artırdığı açıktır. Ayrıca oyunlaştırmaya yönelmek de benimsenmesi açısından cezbedici olabilecektir. Koleksiyon oluşturma fikrinin NFT özelinde ilgi çekici hale getirilmesi önemlidir. Küresel bir bütünü kapsayan bu alanda etkileşim yaratarak gerçekleştirilen çalışmalar daha teşvik edici yaklaşımları da ortaya çıkarabilecektir.

Sanatın sürdürülebilirliği için önemini koruyan sanat kurumları, kuruluşları, galeriler hatta müzeler de NFT sanatına yer vermiştir. fiziksel ortamda, sanal ortamda ve hibrit olarak çeşitli projeler gerçekleştirmişlerdir. NFT için online ortamda pazar yerleri kurulmaya başlamıştır ve bunlar arasında NFT sanatına özel olanlar da oldukça göze çarpmaktadır. Koleksiyonerlerin de ilgisini çeken projeler oluşmaktadır. Tüm açılardan değerlendirildiğinde fiziksel tarafta olanların ilhamı ile ama onun ötesinde bir yaklaşıma gildiği söylenebilir. Sanat eseri biricikliğini koruyacak ama mekan kısıtlılığından çıkarak küresel bir ortamda her an her yerde bulunabilecektir. Belli bir yere kapalı kalmaktansa özgür bir görülme durumu ortaya çıkacak ama bu noktada da çok görünmenin verilebileceği anlam, etki, aura kayıplarına uğrayabilecektir. Yine de geleceğe bir taraftan yapılabilecek bir önyorum ile o noktada da sanat eserlerinin statikten ziyade devingen yeni bir teknoloji ile buluşabileceği düşünülebilir. Eserin farklılaşmadan dinamik bir halde sunulabilmesi yeni bir tür sanat anlayışı ile tanışılması anlamına gelebilir.

Genel olarak gerçekleştirilen çalışmalar aslında NFT sanatının köklenmeye doğru gittiğine işaret etmektedir. Çünkü klasik bir düzlemde ele alınacak olursa: bir sanat akımının, olayının, yeni bir açılımın kabul görmesi, yer edinmesi için önemli koşullardan biri müze, galeri, sanat kurumları gibi yapıların yaklaşımıdır. Fakat diğer yandan yeni teknolojiler düzlem açısından bakılacak olursa belki de gelecek versiyonunda önceden beri otorite gibi kabul edilen bu yapılar karşı olan algı, eski olarak nitelendirilecek, yerine yeni yapılar gelecektir. Otorite haline gelmiş kurumların ya yönü değişecek ya onlara karşıt anlayışlar ortaya çıkacak hatta belki de

yapıya dönük algı tamamen yıkılacak, otorite bireye kadar indirgecek veya yeni versiyondaki bir platforma devrolacaktır.

Klasik yöntemlerin günümüzde yetersiz kaldığı açıktır, dijital yöntemler için ise hala bir takım eksikler ve açıklar olduğu ortadadır. Fakat fütüristik bir çerçeveden bakılacak olursa; gelişmeye devam etmekte olan bu teknolojik sanatın evrimi sürecinde daha önce mümkün olmayan olanakları getireceği öngörülebilir. İçinde bulunulan sürecin getirilerinden biri olan NFT yönünden sanat, yine içinde bulunulan sosyokültürel, sosyoekonomik gibi yapılar ve sahip olunan yeni araç, teknik, yöntem ve ortamları ile kendisini ortaya koyacaktır.

Sanatın sürdürülebilirliği için an'ın yaklaşımlarının merkeze alınarak ilerlendiği ve önceden çağdaş olarak nitelenenin şimdi an'daş hale geldiği unutulmamalıdır. Bu durum her ne kadar yaratıcılığın hızlanmasını körüklese de kalıcılık ve unutulma, hızla silinme, devamlı olarak yeninin ortaya çıkması arasındaki önem terazisinin ağırlığında sapmalar da oluşturabilecektir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Artun, A. (2005). *Çağdaş Sanatın örgütlenmesi estetik modernizmin tasfiyesi* (2 b.). İletişim Yayınları.
- Benjamin, W. (2015). *Teknik olarak yeniden üretilebilirlik çağında sanat yapıtı*. (G. Sarı, Çev.). Zeplin Kitap.
- Berger, J. (2019). *Görme biçimleri* (26 b.). (Y. Salman, Çev.). Metis Yayınları.
- Bozoglu, B., & Konrat, E. Ç. (2022). Dijital çağda sanat eserinin biricikliği üzerine. *Bodrum Journal of Art and Design*, 1(2), 139-151. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bodrum/issue/71127/1090932> adresinden alındı
- Cengiz, C., & Cengiz, Ö. (2022). Sanatın yeni teknolojisi: NFT özgün ve özgür mü? *Moment Dergi*, 9(1), 52-72. <https://doi.org/https://doi.org/10.17572/mj2022.15272>
- Debord, G. (2016). *Gösteri toplumu*. (O. Taşkent, & A. Ekmekçi, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Dilmen, N. E., İyigüngör, T., Alamaslı, I., & Kılıç, M. C. (2022). Taş baskıdan NFT'ye: Teknolojinin olanakları ile dönüşen sanat anlayışı ve NFT Teknolojisi üzerine bir araştırma. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*(41), 255-275. <https://doi.org/https://doi.org/10.17829/turcom.1121788>
- Eco, U. (2016). *Açık yapıt* (3 b.). (T. Esmir, Çev.). Can Yayınları.
- Fischer, E. (2012). *Sanatın gerekliliği*. (C. Çapan, Çev.). Sözcükler Yayınevi.
- Groys, B. (2014). *Sanatın gücü*. (F. C. Erdoğan, Çev.). Hayalperest Yayınevi.
- Hofstetter, R., Fritze, M., & Lamberton, C. (2024). Beyond scarcity: A social value-based lens for NFT pricing. *Journal of Consumer Research*, 51(1), 140-150. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucad082>
- Jain, A., Joshi, M., Rishiraj, A., & Kaur, P. (2024). *Tokenizing Art unpacking the impact of non-fungible tokens (NFTs) on ownership paradigms*. International Conference on Computational Intelligence and Computing Applications (ICCICA) (s. 353-360). India: IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICCICA60014.2024.10585180>
- Kalfa, Z. (2022). Sanatın sonu, NFT ve Rothko'nun ruhu üzerine. *Sanat&Tasarım Dergisi*, 12(2), 631-648. <https://doi.org/https://doi.org/10.20488/sanattasarim.1221939>
- Kuspit, D. (2010). *Sanatın sonu* (3 b.). (Y. Tezgiden, Çev.). Metis Yayınları.
- Özbucak, Y. E. (2022, 10 28). *En iyi NF pazaryerleri*. 11 15, 2022 tarihinde Business 2 Community: <https://www.business2community.com/tr/>

nft/en-iyi-nft-pazar-yerleri adresinden alındı

- Razi, Q., Devrani, A., Abhyankar, H., G. S. S. , C., Hassija, V., & Guizani, M. (2024). Non-fungible tokens (NFTs)—Survey of current applications, evolution, and future directions. *IEEE Open Journal of the Communications Society*, 5, 2765-2791. <https://doi.org/10.1109/OJ-COMS.2023.3343926>
- Ziemke, V., Estermann, B., Wattenhofer, R., & Wang, Y. (2023). *What determines the price of NFTs?* IEEE 29th International Conference on Parallel and Distributed Systems (ICPADS) (s. 1562-1568). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICPADS60453.2023.00220>

İnternet Kaynakça

- Akbank'ta 'Dijital Sanatta şimdi: Alternatif gerçeklikler + NFT' sergisi. (2022, 03 02). 08 24, 2023 tarihinde NTV: <https://www.ntv.com.tr/sanat/akbankta-dijital-sanatta-simdi-alternatif-gerceklikler-nft-sergisi,JPPY-vXnEpkAL1xi32NifcA> adresinden alındı
- Angelopoulou, S. L. (2022, 11 06). 'we see it as a massive digitization of art collecting' – interview with NFT platform SuperRare. 10 12, 2023 tarihinde Design Boom: <https://www.designboom.com/art/digitization-art-collecting-interview-nft-superrare-10-06-2022/> adresinden alındı
- Best, R. d. (2023, 11 04). *Number of active wallets that either bought or sold an NFT asset worldwide from 1st quarter of 2020 to 3rd quarter of 2023*. 01 10, 2024 tarihinde Statista: <https://www.statista.com/statistics/1266322/nft-user-number/> adresinden alındı
- CI BLOOM. (y.y.). 08 24, 2023 tarihinde contemporary İstanbul: <https://contemporaryistanbul.com/tr/project-detail/11> adresinden alındı
- Darigi Bharath, N., Terence, S., & Lydia, A. (2024). Analysing non fungible tokens (NFTs) and their Rarity. *10th International Conference on Communication and Signal Processing (ICCSP)*. <https://doi.org/10.1109/ICCSP60870.2024.1054413>
- Decentral Art Pavilion Venice Art Biennale 2022 Edition. (2022, 04 23). 11 05, 2023 tarihinde Decentral Art Pavilion: <https://decentralartpavilion.io/nft-exhibition/> adresinden alındı
- Dünyanın ilk NFT Bienali. (2022, 12 26). 08 24, 2023 tarihinde Sanat Okur: <https://sanatokur.com/dunyanin-ilk-nft-bienali-zorlu-psmde/> adresinden alındı
- Explore the Future of Art. (y.y., 12 20). 2023 tarihinde Seattle NFT Museum: <https://www.seattlenftmuseum.com/> adresinden alındı
- Howarth, J. (2022, 10 31). *50+ Incredible NFT Statistics (2022)*. 11 18, 2023 tarihinde Exploding Topics: <https://explodingtopics.com/blog/nft-statistics#nft-sales> adresinden alındı
- İçözü, T. (2022, 01 26). *NFT pazar yeri rehberi: Öne çıkan kavramlar, artı ve eksileriyle NFT pazar yerleri*. 08 20, 2022 tarihinde Webrazzi: <https://webrazzi.com/2022/01/26/nft-pazar-yeri-rehberi/> adresinden alındı
- Laycock, R. (2022, 10 03). *NFT statistics*. 11 17, 2023 tarihinde Finder: <https://www.finder.com/nft-statistics> adresinden alındı
- MoCA. (y.y.). 01 10, 2024 tarihinde MoCA: <https://museumofcryptoart.com/museum/> adresinden alındı
- Molenaar, K. (2022, 01 20). *NFTs Statistics – Sales, Trends and More [2023]*. 10 25, 2023 tarihinde Influencer Marketing Hub: <https://influencermarketinghub.com/nfts-statistics/amp/> adresinden alındı
- NFT Adoption by Country*. (2021, 11). 12 20, 2021 tarihinde Statista: <https://www.statista.com/statistics/1278047/global-nft-adoption-by-country/> adresinden alındı
- NFT Market Report Q3 2022: Build Market is Here*. (2022, 10 17). 08 25, 2023 tarihinde NonFungible: <https://nonfungible.com/news/corporate/nft-market-report-q3-2022> adresinden alındı
- NFT Worldwide*. (2023, 12 06). 01 20, 2024 tarihinde Statista: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/digital-assets/nft/worldwide> adresinden alındı
- NFT. (y.y.). 12 14, 2023 tarihinde Cambridge Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nft?q=NFT> adresinden alındı
- NFT. (y.y.). 12 14, 2023 tarihinde Oxford Learners Dictionaries: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/nft?q=nft> adresinden alındı
- NFT. (y.y.). 12 14, 2023 tarihinde Collins Dictionary: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/nft> adresinden alındı
- Refik Anadol, *Unsupervised*. (2022, 11 19). 01 25, 2023 tarihinde MoMa: <https://www.moma.org/calendar/exhibitions/5535> adresinden alındı
- Reyburn, S. (2022, 25 03). *Museums Are Cashing In on NFTs*. 08 20, 2023 tarihinde The New York Times: <https://www.nytimes.com/2022/03/25/arts/design/museums-nfts.html> adresinden alındı
- Silverman, A. (2021, 04 05). *Millennials NFTs Collectibles*. 08 20, 2021 tarihinde Morning Consult: <https://morningconsult.com/2021/04/05/millennials-nfts-collectibles/> adresinden alındı
- Taşkın, A. (2021, 11 24). *NFT beats cheugy to be Collins Dictionary's word of the year*. 12 10, 2023 tarihinde The Guardian: <https://www.theguardian.com/books/2021/nov/24/nft-is-collins-dictionary-word-of-the-year> adresinden alındı
- The Beginner's Guide to NFTs*. (y.y.). 12 15, 2023 tarihinde Exploding Topics: <https://explodingtopics.com/blog/nft-guide> adresinden alındı

Structured Abstract

The main problem of this article is to examine the question of whether the works of art produced in the context of non-fungible tokens (NFTs), which have emerged with blockchain-based structures and which mean unchangeable tokens, which has been on the agenda in the art world as in many other fields, especially in recent years, have a truly influential position in the art market or whether this involves a perception management.

With its ability to be registered, NFT art has, in a sense, recaptured the uniqueness and originality that are qualities specific to classical art and are a subject of debate in digital art. It has singularized art productions. This situation has created an important opening in the evolution of the production process in art history. This technology made a leap forward, especially during the Covid-19 Pandemic, when the flow of life came to a standstill and the art scene was dying. Although its initial impact diminishes in the following period, the fact that it contains the building blocks of classical art without losing the production, sharing and distribution features of digital art shows that it has the power to shape the art of the near future. Over time, it has been observed that in addition to those who produce NFT art, the structures that dominate art have also approached this issue and produced a number of projects and organized events. However, interest created in the market on any subject has the potential to be manipulative. It should be assessed whether the presented effect is real or fiction based on disinformation. The digital environment has a system that contains misleading information and needs the help of concrete indicators in the physical world. Assessing the results of questionnaires and findings of various analysis companies around the world can be instructive in drawing a more realistic picture. For this reason, in this study, the data obtained from the statistics made by various analysis companies on NFT technology in the last three years (2021-2023) were scrutinized. NFT marketplaces and NFT exhibitions in physical, virtual and hybrid environments were researched and examples were presented. The aim of the study is to observe the relationship between breakthroughs in NFT art and statistics that provide more concrete results and to analyze the past, present and future by evaluating the correlation between them.

In the method of this study, a literature review was conducted to explain what NFT technology and art are, the statistics of various analysis companies on NFT technology in the last three years (2021-2023) were researched, and NFT marketplaces and NFT exhibitions in physical, virtual and hybrid environments were presented. In this article, the relationship between various statistical results and activities within the scope of the subject was evaluated through descriptive content analysis.

It has been observed that the interest in NFT art, which made great leaps and became the center of the agenda during the Covid-19 Pandemic, has declined in the following years. When the breakthroughs that have increased and accelerated the NFT movement are examined in general, it can be considered that the ability to show the original, the certificate of uniqueness and the indication of ownership are essential expansions. It can also be considered noteworthy that it can contain a certain number of collections and that it is suitable for the supply-demand balance with its rarity and even creates more demand. It can be deduced that these characteristics give digital art the qualities that are, in a sense, specific to classical art.

The news that occupies the agenda about NFT art actually includes sales made at very high prices, moves aimed at speculation and newsworthy projects. However, the results of various questionnaires conducted around the world indicate that there is still no complete information about NFT and that the physical world is not being approached with the same mindset as the physical world when it comes to purchasing works of art. It has been observed that employees of certain companies collect NFTs for in-game use, personal collection creation, hobby purposes or art trade.

In order for the art of NFT to mature and be more widely adopted in the sales network of those with lower pricing in NFT collection rates, it is necessary to increase information activities on the subject, to learn the practices and to reveal new use cases. Attention should be paid to popularity, recognition and promotion. Interactions and movements in social media and effective communication with social network communities seem to be important. Additionally, turning to gamification may also be attractive in terms of adoption. It is essential to make the idea of creating a collection appealing specifically for the NFT.

Especially during the Covid-19 Pandemic, the NFT production and sales graphs that reached their peak points and the entry of even non-artists into this field created pollution in the environment and it has been vital for those with quality to increase their efforts for visibility. Over time, it has been observed that in addition to those who produce NFT art, the structures that dominate art have also approached this issue and produced a number of projects and organized events in physical, virtual and hybrid environments. Online marketplaces for NFT have begun to be established. There are also projects that attract the interest of collectors.

When evaluated from all perspectives, it can be stated that an approach is being taken that is inspired by what is happening on the physical side, but beyond that. The work of art will retain its uniqueness but it will be free from spatial constraints and can be found anywhere, at any time, in a global environment. Rather than being confined to a certain place, a free state of being seen will emerge, but at this point, the meaning, impact and aura of being seen many times will be lost. Nevertheless, with a futurist's foresight, it can be thought that at that point, artworks can meet with a new technology that is dynamic rather than static. The ability to present the work in a dynamic state without differentiation may mean the introduction of a new kind of understanding of art.

One of the important conditions for an art movement, event or new expansion to be accepted and gain a place is the approach of structures such as museums, galleries and art institutions. On the other hand, from the point of view of the new technological plane, perhaps in the future version, the perception against these structures, which have been accepted as authorities for a long time, will be characterized as old, replaced by new structures or transferred to a platform in a new version.